

Schets van een proces raadsprogramma voor Land van Cuijk

Coproductie van Marije van den Berg en Richard van der Weegen

Herziene versie 8 februari

Aandachtspunten tijdens het proces

- **Ruimte laten of maken voor inwoners in de kernen:** Het raadsprogramma biedt ons de mogelijkheid om kansen te benoemen voor samenwerking met inwoners bij plannen maken, besluiten en uitvoering. In de inhoudelijke onderdelen benoemen we die kansen, in het democratisch akkoord schrijven we op hoe we dat zouden kunnen/willen doen de komende raadsperiode.
- **Uitvoerbaarheid:** sommige raadsleden hebben aangegeven dat uitvoerbaarheid van je afspraken/beleid belangrijk is. Belangrijk om je te vergewissen van toetsing van je plannen. Bij twijfel: checken. (Geldt ook voor democratisch akkoord)
- **Herkenbaarheid:** We streven naar de grote lijnen, maar je moet het elkaar gunnen dat er betekenisvolle details in het programma komen waarop partijen herkend willen worden.
- **Samen verantwoordelijkheid versus zeggenschap:** niet alle partijen hebben evenveel invloed om verantwoordelijkheid voor resultaat te kunnen/willen dragen (oppositie en coalitie, klein en groot). Dat moeten we van elkaar accepteren, zeker verderop in de periode.
- **Raadsprogramma is geen Haarlemmer Olie.** Sommige van de risico's of bezwaren tegen een raadsprogramma zijn ook in de klassieke manier van werken een risico of bezwaar. Raadsakkoord of niet doet daar niets aan. Is dan dus ook niet de oplossing, noch het probleem.
- **Het proces zelf heeft waarde.** Door met elkaar in gesprek te gaan, werken we aan een voedingsbodem voor goede, waardevolle politiek, een open debat en wijze besluiten.

Wat gaan we opschrijven met welk doel?

We beantwoorden deze vragen:

- Waar willen we als gemeentebestuur over gaan?
- Waar kan het college mee aan de slag?
- Waar is politiek nodig?
- Wat weten we nog niet?
- Hoe willen we hierbij met elkaar en met de gemeenschap omgaan?

De uitkomst / de teksten krijgen een plek in of bij de Kadernota en de uitkomsten zien we terug in de begrotingsteksten van de begroting 2023 zodat de raad in het najaar 'gewoon' over de begroting kan besluiten en het raadsprogramma daarmee onderdeel is geworden van de reguliere P&C-cyclus. Het Ondersteunings-team helpt om de teksten zo te maken dat ze daarvoor kunnen dienen.

Raadsprogramma

“De maatschappelijke opgaven waaraan de raad politieke prioriteit geeft en mee aan de slag gaat”

De positie van de partijen in de gemeenteraad rond de belangrijkste maatschappelijke opgaven in Land van Cuijk.

- De opgaven waar (nog) politiek voor nodig is: het in de politieke arena brengen van belangen in de samenleving rond belangrijke opgaven. Verhelderen van de verschillen, conflicten en keuzes.
- Als dat lukt: wanneer gaan we waarover welk gesprek aan (planning voor eerste jaar concreet, voor latere jaren een longlist)?
- Uitmondend in iets dat lijkt op dat van Culemborg (2018)

College-opdracht

“Bestuurlijke opgave en organisatorische opgave waar de gemeente mee aan de slag is of gaat”

- Rol raad: toezien op de uitvoering
- Wanneer er (echt) geen consent mogelijk is, is het een onderwerp voor de politieke agenda/raadsprogramma of wordt het een uitzoekbesluit.

‘Democratisch akkoord’

“De manier waarop wij het lokale democratische samenspel willen vormgeven.”

- Uitspraken over
 - o De onderlinge samenwerking in de raad en de ondersteuning
 - o Die met college en organisatie
 - o Het samenspel met inwoners
 - o Onze verhouding als gemeenteraad tot (zeggenschap van) de kernen. (Kernendemocratie)
- Het democratisch akkoord (gaat over proces en relatie) staat naast de onderdelen van het raadsprogramma en de college-opdracht (vooral inhoud). Ze

moeten met elkaar kloppen. Gedurende het proces moeten we dus zoeken naar de samenhang tussen inhoud en proces (laten we voldoende ruimte voor de kernen, bijvoorbeeld).

Hoe werken we?

- We gaan werken met maximaal vier raadstafels. Aan deze tafels wordt de inhoud van een deel van het raadsprogramma geschreven.
- Per gesprekstafels een thema. Dat kunnen zijn domeinen (bijv. Ruimte, Sociaal, Economie en Democratie) of een meer 'integrale' mix aan onderwerpen per tafel.
- Onderscheid tussen de maatschappelijke opgave (belangrijk voor de gemeenschap), de bestuurlijke opgave (belangrijk/rol voor de gemeente) en waar relevant: organisatorische opgave (rol/taak van de ambtelijke organisatie).
- Aan de tafel zit een goede mix van raadsleden. Raadsleden zijn penvoeder, ondersteund door het ondersteuningsteam.

Ondersteuning en voorwerk

- De raad gaat zelf aan de slag en maakt gebruik van de ondersteuning, voor proces en inhoud, door organisatie en griffie.
- Het ondersteuningsteam werkt vanuit het perspectief van de rol van de volksvertegenwoordiger, het raadslid. De griffier stuurt dit voorbereidingsproces inhoudelijk aan en bewaakt de positie van de raad.
- Voor ieder gespreksonderwerp wordt een 'praatpapier' (A4) gemaakt, dat werkt als de start voor de gesprekken aan de raadstafels. ***Bijgaand vinden jullie een eerste voorbeeld van zo'n praatpapier.***
- Op dit praatpapier staat alles waarvan de organisatie meent dat het relevant kan zijn voor de raad om goed onderbouwde gesprekken te voeren.
- Vanzelfsprekend brengen raadsleden hun eigen expertise en ervaring mee.
- Ook levert het ondersteuningsteam een 'matrix' waarin alle verkiezingsprogramma's zijn vergeleken zodat de tafels direct in gesprek kunnen over de overeenkomsten (college-opdracht) en de verschillen (raadsprogramma).
- De griffier ziet toe op politieke relevantie en de neutraliteit van de praatpapieren.

Wie doet wat?

- Niet alle raadsleden kunnen en willen evenveel doen. We werken op energie en beschikbaarheid. We gaan daarom uit van een eerste ring en een tweede ring. De raadstafels vormen de eerste ring met raadsleden die actief willen deelnemen. De tweede ring bestaat uit de raad die uiteindelijk besluit over het programma, daarin zitten de mensen van de eerste ring ook gewoon in.
- Het college heeft een adviserende rol op duidelijke momenten. De raad vraagt het college om advies. Er is geen betrokkenheid van individuele wethouders aan de raadstafels.

Hoe werken we aan de raadstafels?

- We zoeken naar diversiteit aan de tafels, niet naar representativiteit. Dat betekent dat de partijverhoudingen in de raad niet een-op-een aan de tafels hoeft terug te komen.
- We kiezen twee trekkers (raadsleden) per raadstafel. Iedere raadstafel wordt op inhoud en proces ambtelijk ondersteund. De twee trekkers vertegenwoordigen niet dezelfde fractie of politieke stroming/opvatting over het thema. De niet-college-dragende partijen moeten kunnen leven met de trekkers van de tafels.
- Raadsleden die actief mee willen doen, sluiten aan bij één van de tafels.
- De raadstafels krijgen gerichte vragen mee zodat ieder gespreksonderwerp op een vergelijkbare wijze wordt behandeld, maar de tafels zijn vrij om hun eigen 'toon' te kiezen.

Teksten met consent

We stellen de teksten liefst vast met consent. Dat betekent dat je met elkaar doorgaat tot je op het punt bent dat iedereen aan tafel 'consent geeft' en niemand meer een zwaarwegend, beargumenteerd bezwaar heeft.

Waar een inhoudelijke keuze nog niet kan of gewenst is, kun je een 'uitzoekbesluit' nemen (onderzoek doen naar, of opschrijven hoe de verschillende partijen erover denken). Ook dat doe je met consent. Wel is het dan wenselijk behoeftes, bezwaren en/of overwegingen expliciet te maken zodat de discussie op een later stadium direct en spade dieper kan.

(In de bijlage meer uitleg over consentbesluitvorming)

Mijlpalen / stappen

1. Voorwerk door het ambtelijk ondersteuningsteam.
2. De trekkers van de raadstafels komen samen met procesbegeleider en ambtelijk ondersteuningsteam een avond bij elkaar om de opdracht te bespreken. Aanpak en praatpapieren worden tijdens deze startsessie toegelicht en waar nodig aangevuld.
3. Gezamenlijke informele start, waarin we wel al een basis leggen voor het democratisch akkoord/goede samenwerking. (Bijvoorbeeld door elkaar te interviewen over die ene keer dat je echt geweldig met een groep hebt samengewerkt. Wat was het geheim? Of door met elkaar de standaardvraag van Marije voor gemeenteraden te beantwoorden: 'Is het hier een beetje democratisch?')
4. In maximaal twee werksessies (van drie uur) gaan de raadstafels aan de slag met de gespreksonderwerpen. Ambtelijk wordt dit (mee) uitgewerkt.
5. Als de raadstafels daarvoor kiezen, kunnen zij tussendoor doorwerken op deelonderwerpen in kleinere groepjes, of sleutelfiguren uit de gemeenschap of experts raadplegen voor advies.
6. Het halffabricaat (van de raadstafels) wordt voorgelegd aan de tweede ring.

7. Het college geeft advies. (Burgemeester ziet toe op bewaken van doel: de raad in staat stellen waardevolle politiek te bedrijven en ruimte maken voor de gemeenschap.)
8. Gezamenlijke werksessie met raad en college.
9. In een derde (of tweede) werksessie gaan de raadstafels finetunen.
10. Het raadsprogramma wordt vervolgens afgerond door de procesbegeleider en de griffier, met als nodig redactionele ondersteuning.
11. (Toetsing op 'besluitrijp' door presidium?)
12. Behandeling in de raad met stemming, idealiter unaniem.

Inzet bij benadering

- Voor de trekkers: circa 26 uur.
- Voor een raadslid in de eerste ring: 22 uur.
- Voor een raadslid in de tweede ring: 8 uur.

Totale doorlooptijd circa zes weken. Start: uiterlijk 1 maart. Gereed 15 mei.

Rollen

Presidium

- Opdrachtgever
- Stuurgroep

Projectteam

- Uitvoering opdracht
- Coördinator ambtelijk ondersteuningsteam, procesbegeleider en griffier

Ambtelijk ondersteuningsteam

- Verlenen ambtelijke bijstand
- Analyse verkiezingsprogramma's
- Ondersteunen raadstafels
- Schrijven en voorbereiden
- Communicatie

Procesbegeleiding

- Ondersteunen van de trekkers raadstafels
- Adviseur democratisch akkoord
- Planning (maar niet: 'inplanning')
- Begeleiden proces: werkvormen & scherp houden
- Formuleren vragen voor raadstafels
- Voorbereiden inleiding
- Eindredactie (samen met communicatie)
- Advies over 'doorwerking'

Inwoners en experts

- Er is geen actieve rol voor de inwoners.
- Er wordt wel gecommuniceerd over de voorbereiding van het raadsprogramma.
- Bijv. kernencv's worden betrokken bij praatpapier/bespreking.
- Wel kunnen de raadstafels kiezen voor het tussentijds zelf raadplegen van sleutelfiguren of experts.

Inzet procesbegeleider en raming kosten

Meenemen presidium en startbijeenkomst	€ 1.300
Voorbereiden procesvoorstel	€ 1.000
Procesbegeleiding	€ 9.000
Overige kosten (vormgeving, vergaderkosten)	€ 1.000
Onvoorzien	€ 1.200
Totale kosten	€ 13.500

Toelichting procesbegeleiding

Er zijn 11 'mijlpalen' (zie stappen). Dat vraagt research, overleg, ontwerp, begeleiden en verwerken. Sommige zijn veel werk, andere minder. Ingeschat is dat er zo'n 8 werkdagen nodig zijn. Daarnaast nog een werkdag voor tussentijds overleg en afstemming.

Dekking

De kosten kunnen (deels) worden gedekt uit de frictiekosten.

Bijlage 1: Kansen en criteria

Rode draad uit de startbijeenkomst van 20 januari 2022. Met cursief bespiegelingen van Marije.

Criteria

- Met de term raadsakkoord kan niet iedereen leven, met raadsprogramma (op eerste gezicht) wel.
- Goede balans tussen a) heldere besluiten die we nu wel kunnen nemen en b) dilemma's waar verkennen met de gemeenschap of politiek van maken.
(Risico a: in deze korte tijd onrijpe besluiten 'erdoorheen' drukken)
(Risico b: nietszeggende teksten of 'spelen' dat we het er nog over gaan hebben met een minderheid van de raad of de gemeenschap)
- Het proces en de tekst moet ruimte voor waardevolle politiek maken/laten en goede debatten/discussies uitlokken.
- Alle fracties moeten zich erin kunnen herkennen en moeten erin herkenbaar zijn. (herkenbaarheid politieke verschillen expliciet maken)
- En: een raadsakkoord gaat niet alleen over de dingen 'waar politici blij van worden', maar moet vooral herkenbaar zijn voor de gemeenschap.
- Niet te algemeen, concreet ('Geen wazig boekwerk' ('SMART' is geen haalbare eis, maar ik denk dat inbrengers van dat woord ermee bedoelen: niet vaag, concreet, waar mogelijk onderbouwd door feiten of cijfers).
- Uitvoerbaarheid belangrijk (kijken voorbij het politieke besluit/compromis).
- Kort en krachtig in tekst en proces.
- We moeten niet denken dat we nu alles voor vier jaar vastleggen, 'Niet in beton gegoten'. (opnemen/voortzetten in P&C-cyclus zorgt daarvoor, dan kun je 'gewoon' weer jaarlijks keuzes maken bij de begroting met elkaar)
- Het raadsprogramma up to date houden. (antwoord: ook dat doe je door het programma te verwerken in de reguliere cyclus van begroting en jaarrekening)
- College adviesrol, invloed van de wethouders politiek neutraal. Wethouders stellen zich terughoudend op. Over de interne verhoudingen binnen fracties en partijen gaan partijen zelf, maar terughoudendheid van beïnvloeden van het raadsprogramma 'via de band' wordt op hoge prijs gesteld.

Kansen

- Samen verantwoordelijkheid dragen. (Je bent met elkaar het gemeentebestuur en besluiten die in meerderheid worden genomen, zijn gemeentelijke besluiten)
- Alle wijsheid benutten. (oppositie en coalitie, inwoners en gemeente)
- Een kans om het over waarden & politieke cultuur te hebben, raad/college/organisatie onderling en ook verhouding met inwoners en kernen. ('Democratisch akkoord' of iets dergelijks)
- Een manier om een gezamenlijke werkwijze/cultuur/taal te ontwikkelen en te werken aan goede verhoudingen.

- Bewust ruimte maken voor de zeggenschap/invloed van inwoners/kernen.
- Voorspelbaarder worden: waar kan je wanneer invloed uitoefenen? En waar is dat niet (meer) mogelijk?
- Zaken in samenhang (gebiedsgericht/integraal) zien waardoor het voor inwoners makkelijker wordt invloed uit te oefenen.
- Houvast voor raad, college en organisatie over de precieze opgave.
- Opdracht aan college waar ze mee aan de slag kunnen. (en met een voorstel terugkomen bij de raad met een keuze en/of ruimte bieden aan zeggenschap voor kernen of bewoners)
- Duidelijkheid waar de raad nog politieke uitspraken over wil doen. (en waar mogelijk of kansrijk: wat daar het beste pad naartoe is met de gemeenschap/kernen)